

ORFEÓ AMOR I ART

La vaig veure penjada, emmarcada, durant tota la meva infantesa en una habitació de casa meva, era una fotografia. Aquesta fotografia ha estat el motiu d'intentar recordar un fet i un home del nostre poble.

L'home, Joaquim Català; el fet, l'Orfeó Amor i art.

Qui no ha sentit parlar d'en Joaquim Català, conegut vulgarment com Moresc? Crec que aquí, al poble, un tant per cent molt elevat de persones adultes sap que va ser el fundador de l'orquestra Excelsior, a més d'ésser professor de música. Alguns dels components d'aquesta agrupació musical varen ser alumnes seus, com ara: Joan Feliu, Tomàs Antonio, Josep M. Barberà, els germans Francesch, Josep Martorell, Federic Sans, etc. També sabem que, ja que era un gran enamorat de la música, es va dedicar en cos i ànima a diverses activitats relacionades, naturalment, amb l'art musical.

M'explicà un cop el senyor Ramon Francesch que com a compositor semblava que tenia prou facilitat per escriure una partitura en una tarda, i l'oferia a un pobre xicot que li havia demanat ajuda.

Per seguir una mica la seva trajectòria, he recordat coses que m'havia explicat el meu pare, Josep Roig, el qual admirava profundament el senyor

Joaquim, ja que de jovenet havia format part de l'Orfeó Amor i art, que fundà en Català. Pensant en més persones que poguessin parlar-me'n, em vaig adonar que, malauradament, ja no queden gaires músics i cantaires que puguin fer-ho.

Malgrat això, a la nostra vila hi viu una senyora molt simpàtica i amable, que, tot i la seva edat, 90 anys, té una memòria excel·lent. A més, ella havia ballat molt al so de la música del nostre mestre i també va pertànyer a l'esmentat orfeó, i era, de retruc, l'única que hi feia solos.

Aquesta senyora tothom la coneix com la Carmeta Conilles, però el seu nom verdader és Lluïsa Granja Lloré. Va nèixer l'1 d'octubre de 1912. Es casà el 1934 amb Francisco París Massip. Va tenir dos fills, el Joaquim i el Joan. Tenia quatre néts. També té cinc besnéts que l'ajuden molt en moments de tristesa. Quedà vídua als 47 anys.

Si em permeten fer un incís, explicaré el perquè del seu canvi de nom. El seu padrí va anar a servir a l'Àfrica i quan ja tornaven a la Península, un cop llicenciats, el mar s'embogí i tots temeren per la seva vida. Ell va prometre a la Verge del Carme que si en sortien tots vius, a totes les nenes que apadri-

nés els posaria Carme. Quan va ser l'hora de batejar la nostra Carme, no es va atrevir de demanar-ho a la padrina, ja que de les nenes, elles en tenien el dret del nom. En sortir, ja de l'església, li ho explicà tot, i li va demanar que l'anomenessin Carme, a la qual cosa ella va accedir.

Als dotze anys va començar a treballar al molí d'Alcover, més tard es dedicà a fer espadenyas per a Gaspar Girona, fins que es va veure obligada a marxar a Barcelona. Quan en tornà ja fou per casar-se.

Continuant la nostra història, en Joaquim Català va començar a interessar-se per la música de molt jovenet. Ell manxava l'orgue de l'església parroquial. Probablement va ser el mateix organista qui li va ensenyar les primeres notes, i el fet que quedés coix en un accident que va patir en la seva infantesa, fou el motiu que el va decidir a fer-se músic.

La Carme el comença a recordar quan juntament amb el seu fill Joan, i altres músics jovenots, havia format un conjunt que tocava cada diumenge a la Cooperativa Agrícola.

El Sindicat ja era al lloc actual. La sala que dóna just al balcó que mira l'esquena de l'església Vella és on van començar a fer ball; allí ja s'hi feia cine mut. Aviat se'ls quedà petita, la qual cosa va fer que el ball es traslladés a la sala gran on també hi havia un escenari on es col·locaven els músics.

Ella em diu que cada diumenge a la tarda, i els dies de festa grossa, tarda

i nit, el ball s'omplia de gom a gom. No sap prou bé el perquè, però m'explica que el Cercle d'Amics havia intentat de fer ball, però la gent no va respondre. Ans al contrari, quan en feien en alguna festa assenyalada, s'acabava aviat i la gent es dirigia a la Cooperativa per acabar la nit. Llavors en Moresc, que semblava esperar-ho, hi donava "marxa", com diu la nostre joventut actual, i ben bé semblava que el terra fins i tot tremolés.

També venien molts xicots de viles properes a la nostra, cosa que ajudava a donar més vida al ball. Les xicotes ja els esperaven amb candelletes. Hi havia cops que la cosa anava una mica ensopida però quan el senyor Joaquim els sentia arribar, feia un cop de batuta, i som-hi! La gresca molts dies s'allargava fins a les tres o les quatre de la matinada.

La Carme encara no sap com el dia següent la joventut podia anar a treballar. Al molí d'Alcover, que, com he dit abans, ella hi va treballar, s'hi posaven a les sis del matí, a més, tenien una bona caminada des del poble fins al molí. Es pot suposar que xerrar precisament del ball els feia oblidar la son, la calor, el fred, o la pluja.

La senyora Granja continua recordant coses del ball. Explica que Joan Magrané i la seva dona, Cecília Español, feien de conserges i que Ramon Sans, Xacó, era l'encarregat de cobrar les entrades als forasters, no recorda si els socis pagaven, en tot cas, era una cosa minsa. Les noies sempre anaven acompanyades de les

mares. La mitja part es feia a la mateixa sala, això ajudava que no calia que portessin carrabina, ja que les mares les vigilaven des de les cadires. El refresc consistia en un got d'aigua i un melindro, o bé un bescuit ensucrat, sempre que el noi es pogués permetre pagar-ho.

També tocaven el ball de rams. Aquí sí, com que els nois no podien pagar el ram, moltes noies es quedaven sense ballar. Després sortejaven una toia, que a la Carmeta no li va tocar mai.

La senyora Carme no recorda quin any va ser, però el grup del qual hem parlat anteriorment va desaparèixer i en Català va formar-ne un altre de nou amb canvis entre els músics.

Buscant en la memòria, m'explica que quan ella tenia més o menys uns disset anys, va ser quan el senyor Joan va fundar l'Orfeó Amor i Art. Anteriorment ja havia format un cor de veus masculines anomenat la Dàlia. D'aquella agrupació encara hi havia molts d'aquells homes disposats a tornar a cantar sota la batuta del mestre. Uns homes, de les veus dels quals la Carme només treu alabances.

En un principi dubtaven de quin nom posar a l'agrupació, cadascú hi deia la seva, i van sortir noms tan estrafolaris com Farigoles del Calvari. Sembla que el nom d'Amor i Art va ser idea del mateix director.

De bon principi va tenir molt bona acollida, i van arribar a formar-ne part unes vuitanta persones. Assajaven dos cops a la setmana, a les golfes del Sin-

dicat, hi havia sempre harmonia i germanor. De tant en tant, la veu del director es feia sentir amb un fort crit per damunt dels cantaires:

-Senyors, això sembla un orgue de gats! Més atenció si us plau!

Va costar la seva feina ajuntar aquelles veus rudes i pageses i fer-les refilar al costat de veus femenines i d'adolescents. Ho va aconseguir! S'estrenaren amb una missa solemne a la parròquia.

Si la memòria de la Carme no li falla, van cantar en moltes ocasions en festes del poble, tan en el mateix sindicat, com a la plaça de l'Ajuntament i a l'església.

El Cercle d'Amics mai els va convidar. Sempre hi va haver una mica de tibantor entre la societat pagesa que representava el Sindicat i la gent benestant que acollia els Amics. En una sortida que varen fer a Vila-seca, van obtenir tant èxit, que quan van arribar al poble la mateixa alegria continguda va fer exclamar al director: A qui li piqui, que s'ho rasqui!

Van ser moltes les cançons apreses, *Les flors de maig*, *El cant de la senyera*, *La sardana de les monges*, *L'hereu Riera...*, i una de molt especial, *La Roseta*. Aquesta cançó la va compondre en Català, va treure la lletra, sembla, d'un poema d'en Cosme Vidal, que havia escrit per dedicar-lo a la seva esposa Roseta. Aquesta és la versió que alguns dels antics components de l'Orfeó ens han fet arribar fins als nostres dies.

La llàstima fou que no va durar gai-

Els components de l'Orfeó

Foto: cedida

re. Va arribar la República, aires nous i revolucionaris... en fi, després de cinc o sis anys l'Orfeó passà a ser història.

Tenim davant nostre el retrat (del qual parlava al començament d'aquest escrit), amb tots els components de l'orfeó, i amb la seva prodigiosa memòria, la Carme me'ls va anomenant tots. Només li han quedat tres noms al tinter.

Els podem llegir d'esquerra a dreta i començant per la filera del capdamunt: Josep Agràs, Pau Francesch, Salvador Roig, Antot Batet, Josep Llobart, Pere Vallverdú, Josep Barberà, Joan Català, Ramon Francesch, Josep Mercader, Josep Barberà, Alfons Roig, Joan Masqué, Joan Garcia, Martí Roig, Joan Mallafre, Joan Barberà, Pere Vergès, Pròsper Molné, el que està mig amagat per la cortina no sap qui és, i Josep Homs.

Segona fila: Josep Barberà, Joan Gomis, Pere Català, Joan Batet, Josep Fuguet, Cisco Torrell, Ramon Ferré, Audal Garcia, Joan Feliu, Pere Ferré, Cisco Llaboré, Sebastià Girona, Ramon Sans, Joan Batet, Francisco Tell, Salvador Altès, Joan Marsal, Joan Roig, Anton Ferré, Josep Català i Paco Cortiella.

Tercera fila: Flora, Antònia Vidal, Delfina París, Emília Vallverdú, Maria Llaboré, Maria Musté, Joaquim Català (el director), Josep Ferré, Josep Magrané, Francisco de Bruno, Cisco Català, Joaquim Barberà i Tomàs Antonio.

Quarta fila: Agustina Vallverdú, Lola Vallverdú, Maria Vergès, Isabel

Masqué, Josefina Puig, Genoveva Santamaria, Josep Martorell, Gaspar Girona, Lluís Domingo, el fill de la Mundeta milanesa, l'últim de la fila no el recorda.

Cinquena fila i última: Mercè Fuguet, Lluïsa Granja (la protagonista de la memòria), Maria Ollé, Eulàlia Sans, Úrsula Brunet, Mercè Barberà, Lluïsa Magrané, M. Lluïsa Granja, Carme Vallverdú, Dofina Pelegrí, Josep Lluís Gomis, el que continua tampoc el recorda, el fill de la Marieta Teixidó, Pere Mas i Josep Roig (el meu pare).

Hi ha alguns noms i cognoms repetits, però s'ha de tenir en compte que hi podien cantar tres o quatre membres d'una mateixa família.

Dono les gràcies a la senyora Lluïsa per la seva inestimable ajuda. Que Déu li conservi per molts anys la salut i la prodigiosa memòria.

Aquest és el poema que en Cosme Vidal sembla que va dedicar a la seva esposa Roseta:

Roseta

És dia molt alegre,
el dia de sant Roc,
tothom se'n va al defora
sota un arbre a fer foc.

Allí anirem Roseta,
els dos a poc a poc,
allí anirem Roseta,
a celebrar sant Roc.

Anem al camp prenda estimada
anem al camp que a mi m'agrada,
tinc moltes coses que fer present
tinc moltes coses, anem, anem.

A continuació, el poema musicat pel mestre Català, la qual cosa ha estat possible gràcies a la inestimable ajuda de la senyora Àngels Vàsquez que amb la simple gra-

vació, en una casset, de la veu d'en Josep Roig en què cantava l'esmentada cançó, ha pogut reproduir, al més fidel possible, les notes de la composició.

Partitura del tema El dia de Sant Roc.

Finalment, transcriu un poema dedicat al mestre Joaquim Català, compost per en Josep Roig, cantant de l'Orfeó, i profund admirador del mestre Català:

A l'ànima de l'Orfeó Amor i art

Han passat molts anys, dolgut mestre des de l'últim cop que ens va dirigit. Avui hem volgut recordar-vos, per això els vostres deixebles són aquí.

Heu estat vós més que un professor. Puntal, esperit de la música del poble, que com les pedres que l'enalteixen us recorden amb alegria i satisfacció.

Els que vós va dirigit
avui us lloen com mai.
La vostra imatge és la que brilla
amb llum pròpia i sense desmai.

De cançons i d'esperances
fetes per vós, en tenim el cor ple.
Com les vostres volgudes obres
que us recorden amb plaer.

L'esperit de l'orfeó Amort i Art,
mestre, amic i director,
en el més sentit homenatge
una dolça cançó us vol dedicar.

M. Soledat Roig Llord